

'Seyyiâtım Senin kazândandır' ne demektir?

Geyve'den Yakup Bey: "Mesnevi-i Nuriye'de geçen şu cümle ki, "Ya İlâhî! Hasenatım Senin atândandır. Seyyatım da senin kazândandır. Eğer atân olmasaydı helâk olurdum"1 ne demektir? Açıklar mısınız?"

KADER TERİMLERİ

Allah Mukaddir'dir, Hâlık'tır, Latif'tir, Kerim'dir. Yani takdir eder ve plânlar, yaratır, lütfeder, kerem eder. Bediüzzaman bu sıfatları kader terimleriyle ifade eder ve der ki: "Cenab-ı Hakk'ın ata, kaza ve kader namında üç kanunu vardır. Ata, kaza kanununu; kaza da, kaderi bozar. Bir şey hakkında verilen karar, kader demektir. O kararın infazı, kaza demektir. O kararın iptaliyle hükmü kazadan affetmek, ata demektir."2

Şöyle diyelim: Allah'ın takdir edip plânlamasına ve karar vermesine kader diyoruz.

Bu İlâhî plânın icra sahasına dökülmesine, yani uygulanmasına kaza diyoruz.

Allah'ın, hususi iltifatı ile, keremi ile, feyzi ile, hidayeti ile, fazlı ile, lütfu ile kulunu kazadan affetmesine ve kulunun derecesini yükseltmesine ise ata diyoruz.

Bu durumda buna üç kanun prensibi diyelim.

Her şey bu üç kanun prensibiyle yaratılıyor.

ŞEYTANIN İSYANI VE SEYYİÂTLARI

Bu kanunları şeytanın üzerinde tatbik edelim:

Allah'ın şeytanı yaratırken şeytanda haset, kıskançlık ve kibir duygularını plânlaması kaderdir. Bu duyguları şeytanda yaratması kazadır.

Şeytanın bu duygularla amel etmesi de kaza oluyor. Oysa şeytan bu rezil duygularla amel etmeyip, bu duyguları terbiye etseydi ve Allah'ın emrine itaat etseydi...

Ya da diyelim bu terbiye ve itaati gerçekleştiremedi; Allah'tan bağışlanma dileseydi!

Veya diyelim bağışlanma dilemedi; Allah ata buyurarak, kendisine soru açtığında kusurunu anlayıp itiraf etseydi ve affını isteseydi...

Nihayet Allah yine ata buyurup kerem ederek kendisini derhal helâk etmeyişi üzerine tövbe etseydi...

Tövbeye de muvaffak olmadı; Allah'ın tekrar ata buyurup lütfederek hayatını kıyamete kadar bağışlaması üzerine yaptıklarından pişman olduğunu ifade etseydi ve özür dileyip yalvarsaydı...

Pişman olup özür dilememekle beraber, hasedine, kıskançlığına ve kibrine yenik düşerek, "Ben, Senin kullarını azdıracam!"³ diye Allah'a isyanını sürdürmeseydi...

Acaba Allah'ın o her şeyi kuşatan rahmetine mazhar olmaz mıydı?

Bunlar sadece sesli düşüncelerdir. Ata'yı ve kazayı kavramak için...

Yoksa olan olmuş tabî ki!

ATA VE KAZA İNCELİKLERİ

Kaderi yazan, plânı ve mukadderatı çizen, her şeyi kendi takdir buyurduğu bir proje çerçevesinde yaratan bizzat Alla h'tır.

Allah'ın kaderi iki biçimde icra sahasına giriyor: 1- Ata. 2- Kaza.

Klasik İlm-i Kelam'da ikisine de kaza denmekle beraber; Bediüzzaman Hazretleri teknik manada ata'yı kaza'dan ayırıyor.

Bediüzzaman Allah'ın lütfu, ihsanı, ikrâmı, feyzi, bereketi, hidayeti, fazileti, rahmeti, affı, mağfireti, muhabbeti, merhameti gibi Rahmaniyyet ve Rahimiyet tecellilerine "ata"; cezaî muamelelerinden olan adalet, gazap, celal, kahır, galibiyet, kibriya, terbiye gibi Rububiyet ve Ulûhiyyet tecellilerine "kaza" diyor.

ATÂ OLMASAYDI İNSAN NASIL HELAK OLURDU?

Mesela insan ruhunda şehvetin yaratılışı kazadır. Yani İlâhî proje olan kadere uygun bir tecellidir. Şehveti yaratan Allah'ın, Peygamber ve Din göndermek suretiyle şehveti disiplin altına alması ata'sından olduğu gibi, insan ruhunda iffeti yaratması ve iffeti şehvete hâkim kılması da ata'sındandır. Eğer bu ata'lar (İlâhî ihsanlar) olmasaydı, insan şehvetini iffetsizce kullandığında başına bir sürü bela gelecekti ve

insan helak olacaktı.

Yine mesela insan ruhunda öfkenin yaratılması bir kazadır. Öfkeyi yaratan Allah'ın kitap ve şeriat göndermek suretiyle öfkeye şer'î bir mecra yapması ata'sından olduğu gibi, insan ruhunda şecaati, adaleti, merhameti, şefkati ve insafı yaratması ve bu faziletlerle şiddeti durdurması da ata'sındandır.

Aksi takdirde bu şecaat, adalet, merhamet, şefkat ve insaf ile ifade edilen ata'lar (İlâhî ihsan ve lütuflar) olmasaydı insan şiddeti, kini, öfkesi ve kavgası yüzünden helak olurdu.

Dipnotlar:

- 1- Mesnevî-i Nuriye, s. 175
- 2- Mesnevî-i Nuriye, s. 175
- 3- Hicr Suresi: 39